

CRÍTICA

Sobre fantasmes, venjances i traïcions

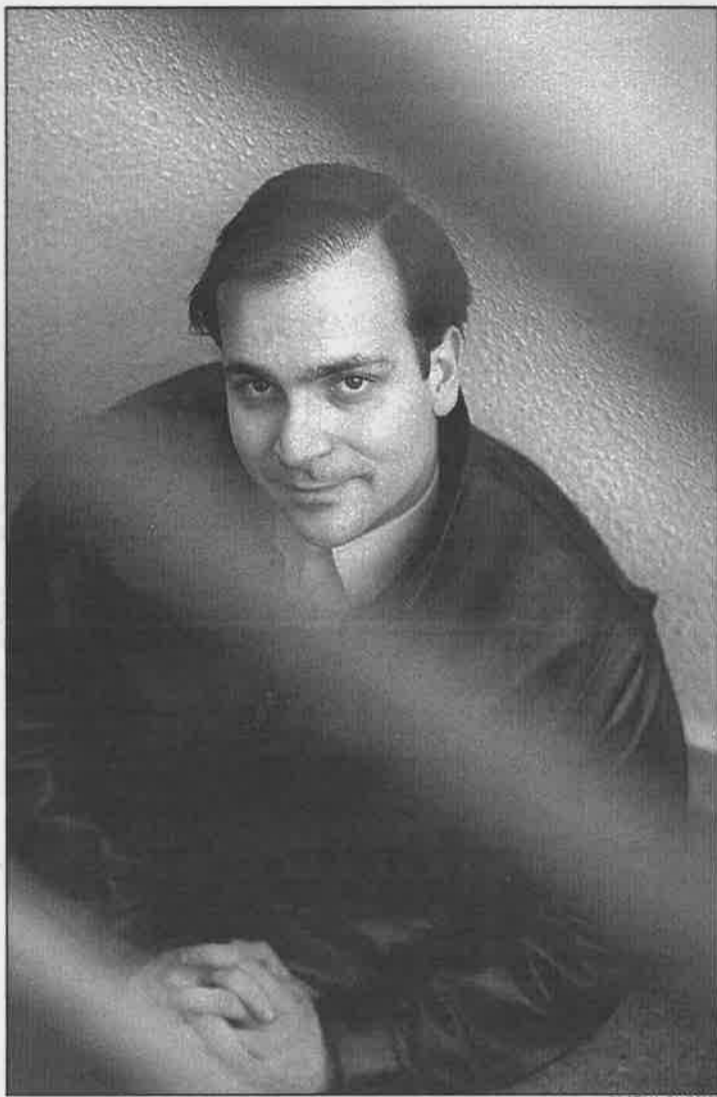
JOAN JOSEP ISERN

NARRATIVA

Jordi Mata, *La compassió del dimoni*. Premi Joanot Martorell 1998. EDICIONS BROMERA. Alzira, 1999.

Des de fa temps penso que aquella frase que diu que el més important és que parlin de nosaltres encara que sigui bé té més de *boutade* inconsistent que d'expressió d'un sentiment defensable. Sobretot quan el que es diu de nosaltres no s'adiu gaire amb el que, de fet, ens agradaria que es digués. La fama que ajuden a crear els *mass media* sol anar envoltada d'alguns aspectes cridaners que, de vegades, a l'interessat/afectat poden acabar fent-li més nosa que servei. (Uns aspectes cridaners que, d'altra banda, encara estan per demostrar que siguin reclams eficaços a l'hora d'atreure els consumidors potencials).

Miraré d'explicar-me amb dos exemples literaris, ja que és d'això del que es tracta en aquestes pàgines. Ara fa un any Empúries va editar una excel·lent novel·la d'una escriptora debutant: *El dit de l'àngel*, d'Ada Castells. Doncs bé, el lector segurament recordarà que una gran part de les referències aparegudes en els mitjans de comunicació sobre aquest llibre se centren únicament en l'adscripció de l'autora i de la seva família al credo evangèlic i deixaven de banda els detalls concrets sobre la novel·la en qüestió (en la trama de la qual, per cert, aquest aspecte era totalment secundari). Fins i tot en algun lloc es va arribar a dir que *El dit de l'àngel* era una novel·la sobre la història del protestantisme a Catalunya. Una afirmació tan inexacta com hauria estat dir que, atès que la protagonista de la història era també cuinera, Ada Castells havia fet una incursió novel·lada per la

JORDI MATA VA GUANYAR EL SANT JORDI DE FA DOS ANYS

història recent de la gastronomia catalana.

DESPRÉS DEL SANT JORDI

Un altre exemple me'l proporciona la recent publicació de *La compassió del dimoni*, la

La novel·la versa sobre un espècimen habitual en la vida quotidiana: el fantasma

primera novel·la que publica Jordi Mata (Barcelona, 1966) des que, fa dos anys, va guanyar el premi Sant Jordi amb *El misteri de Berlín*. Suposo que a aquestes alçades qui més qui menys ja ha sentit parlar en els mitjans de comunicació sobre els possibles paral·lelismes entre el protagonista de la novel·la i alguna persona amb nom i cognoms concrets que transita habitualment pel paisatge cultural català impartint doctrina. I, tanmateix, crec que fóra un error reduir l'interès d'aquesta novel·la de Jordi Mata només a la morbosa recerca de pistes més o menys velades sobre la persona en qüestió.

Dit ras i curt: *La compassió del dimoni* és una novel·la que

depassa sobradament les batesses de pati de veïns –tan habituals, d'altra banda, a casa nostra– per la senzilla raó que versa sobre un espècimen desgraciadament habitual en tots els àmbits de la vida quotidiana i en totes les latituds geogràfiques: el fantasma. És a dir la “persona que fa el fatxenda, que presumeix molt, però que no respon a les expectatives que desperta”, segons definició del *Gran diccionari de la llengua catalana* (Enciclopèdia Catalana).

RETRAT D'UN MEDIocre

Jordi Mata ha escrit una esplèndida novel·la (al meu parer la millor de la seva ja ex-

poder sense entranyes camuflada sota una crosta de fina integritat. És un home perillós, equipat amb poques idees (la majoria copiades), d'ambició il·limitada i amb la inconsciència que proporciona la ignorància.

Però *La compassió del dimoni* és també la història de la refinada venjança que maquina Ramon Prat, escriptor novell i una de les múltiples víctimes públiques de les males arts de Víctor Beltran. Una venjança esplèndidament ordida i al voltant de la qual es va descabdellant l'acció de la novel·la amb uns components d'intriga sàviament subministrats que culminen en una resolució final summament inquietant.

POQUES PARETS DRETES

Alguna vegada he escrit en aquestes pàgines que una de les coses que més caracteritzen la narrativa de Jordi Mata és la seva voluntat d'explicar històries interessants i atractives per al lector. És a dir, que des del seu primer llibre sempre ha tingut el detall –digne d'agraïment– de no fer-nos partícips de les seves dèries íntimes o de les seves angúnies personals. Algú, abans de llegir el llibre, podria pensar que aquesta vegada ha trencat el seu costum –si més no, de motius per deixar-se arrossegat per la visceralitat no li'n faltaven, tanmateix, crec que no ha estat així. Com ja he dit més amunt, a *La compassió del dimoni* Jordi Mata ens parla de coses que, per desgràcia, són universals: els fatxendes, la traïció i la venjança. I ho fa amb les armes que millor domina: escrivint una novel·la intel·ligent i deixant que cada lector identifiqui el protagonista amb el nom i els cognoms que li facin més mania. Dissortadament la nòmina dels possibles candidats –aquí i arreu– és copiosa. I és que algunes parròquies culturals s'assemblen massa als antics castells anglesos: poques parets dretes i plenes de fantasmes.

Mata deixa que el lector identifiqui el protagonista amb qui li tingui més mania

tensa bibliografia) sobre la traïció i sobre la venjança, uns conceptes que, en essència, no tenen ni època ni pàtria, ja que són patrimoni del gènere humà. Víctor Beltran, el protagonista de *La compassió del dimoni*, personifica la imatge del trepa sense escrúpols, de l'individu mediocre que, en un entorn social presidit per la mediocritat, té la sort d'estar en el lloc i en el moment oportú per forçar els esdeveniments –amb procediments habitualment indignes– en profit de les seves ambicions. Víctor Beltran va per la vida d'intel·lectual profund, pontificant a dojo, perdonant la vida o condemnant a galeres segons les seves conveniències. En una paraula: exercint amb barroeria una determinada parcel·la de